

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
neuvotteleva virkamies
Yrsa Nyman

Lausunto

30.11.2020

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Tasa-arvon unioni: EU:n rasismien torjunnan toimintasuunnitelma 2020-2025 (E 140/2020 vp)

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa EU:n rasismien torjunnan toimintasuunnitelmasta 2020-2025 (E 140/2020 vp).

Komissio antoi tiedonannon Tasa-arvon unioni: EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020-2025 18.9.2020. Tiedonannossa tuodaan esille, että rasismi on EU:n keskeisten arvojen vastaista ja että rasismien torjunta edellyttää yhteisiä ja jatkuvia toimia.

Syrjintään puututaan tällä hetkellä sitovien lainsäädäntöinstrumenttien kautta (erityisesti syrjintädirektiivit sekä rasismia ja muukalaisvihaa koskeva puitepäättös) sekä ei-sitovien toimien kautta, esimerkiksi toimintasuunnitelmat ja rahoitusohjelmat. Toimintasuunnitelman toimenpiteiden tavoitteena on tehostaa nykyisiä toimia, saattaa yhteen kaikkien tasojen toimijat sekä parantaa rodulliseen tai etniseen vähemmistöön kuuluvia ihmisiä saamaan äänensä kuuluville.

Tiedonannon keskeinen sisältö:

Komissio aikoo laatia vuonna 2021 kertomuksen rotusyrjintädirektiivin täytäntöönpanosta ja esittää vuoteen 2022 mennessä lainsäädäntöä, jota tarvitaan puutteiden korjaamiseksi, mukaan lukien tasa-arvoelinten aseman ja riippumattomuuden vahvistaminen. Lisäksi komissio aikoo varmistaa, että rasismien ja muukalaisvihan torjumista koskeva puitepäättös saatetaan täysimääräisesti ja asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä ja pannaan täytäntöön kaikkialla EU:ssa, myös rikkomusmenettelyjen avulla.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Komissio kehottaa jäsenvaltioita pääsemään nopeasti yksimielisyyteen komission vuonna 2008 esittämästä ehdotuksesta uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta.

Tekoälyä koskevassa lainsäädäntökehyksessä komissio aikoo varmistaa, että siinä käsitellään erityisesti tekoälyjärjestelmiin liittyvää vinoutumisen ja syrjinnän riskiä.

Komissio aikoo käyttää politiikkatoimia ja rahoitusohjelmia rasismiin ja syrjinnän torjumiseksi mahdollisuuksissa työhön, koulutukseen, terveydenhuoltoon, sosiaaliseen suojeluun ja asumiseen.

Komissio kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan toimia, joilla ehkäistään lainvalvontaviranomaisten syrjiviä asenteita ja lisäämään viharikosten vastaisen lainvalvontatyön uskottavuutta. Edelleen komissio kehottaa kartoittamaan väkivaltaisen ääriliikehännän torjumiseksi toteutetut kansalliset toimet ja määrittelemään puutteita ja parhaita käytäntöjä siihen puuttumisessa.

Komissio pitää tärkeänä toteuttaa toimia, joilla puututaan rodullisiin ja etnisiin stereotypioihin ja kehoittaa myös jäsenvaltioita toimimaan samoin. Tiedonanto sisältää myös toimia tiedonkeruun kehittämiseksi, erityisesti rodullisen tai etnisen alkuperän mukaan eriteltujen tietojen keruuta.

Komissio kehottaa jäsenvaltioita hyväksymään kansalliset rasismiin vastaiset toimintasuunnitelmat vuoden 2022 loppuun mennessä. Komissio aikoo tukea kansallisten toimintasuunnitelmien laatimista esittämällä jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön pohjalta keskeiset periaatteet ja osatekijät, joita tarvitaan tehokkaiden kansallisten rasismiin vastaisten toimintasuunnitelmien laatimiseksi. Komissio painottaa kansalaisyhteiskunnan edustajien ja tasa-arvoelinten osallistumisen tärkeyttä kansallisten toimintasuunnitelmien suunnitteluun, täytäntöönpanoon ja arviointiin.

Komissio aikoo nimetä jatkossa vuosittain Euroopan osallisuus- ja monimuotoisuuspääkaupungin, järjestämään keväällä 2021 korkean tason tapahtuman rodullisen ja etnisen alkuperän huomioon ottamisesta yksityisten yritysten monimuotoisuutta koskevissa strategioissa, vahvistamaan vuoropuhelua toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa varten. Lisäksi komissio nimeää rasismintorjunnan koordinaattorin ja järjestää keväällä 2021 rasismiin vastaisen huippukokouksen.

Tiedonanto sisältää myös kirjauksia koskien positiivisen erityiskohtelun sekä yhdenvertaisuuden edistämiskeinojen hyödyntämisestä.

Käynnissä olevat kansalliset toimet

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää useita rasismiin torjuntaan ja yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyviä kirjauksia. Hallitusohjelmakirjaukset liittyvät sekä lainsäädännön kehittämiseen että rasismiin vastaisten politiikkatoimien tehostamiseen.

Hallitusohjelman mukaan rangaistuksen koventamisperusteeksi lisätään rikoksen tekeminen uhrin sukupuoleen liittyvän vihamotiivin vuoksi. Myös laitton uhkaus, joka tehdään työtehtävän tai julkisen luottamustehtävän vuoksi, on tarkoitus muuttaa virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Lakiehdotukset on tarkoitus antaa loppuvuodesta 2020. Hallitusohjelman mukaisesti myös arvioidaan tarve puuttua vakavimpiin järjestäytyneen rasismien muotoihin lainsäädännön keinoin sekä toteutetaan yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus.

Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö on käynnistänyt rasismien ja syrjinnän torjunnan ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman valmistelun. Toimintaohjelma on määrä antaa valtioneuvoston periaatepäätöksenä alkuvuodesta 2021. Hallitus on myös sitoutunut lisäämään viranomaisten osaamista ja tietoisuutta vähemmistöasioissa sekä ehkäisemään rekrytointisyrjintää ja selvittämään nimetöntä työnhakua.

EU:n perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuus –ohjelmasta rahoituksen saaneessa oikeusministeriön koordinoimassa Yhdessä yhdenvertaisuuden puolesta –hankkeessa pyritään lisäämään koko väestön ymmärrystä rasismista ja lisäämään valmiuksia puuttua siihen. Hankkeessa muun muassa lisätään työnantajien ja ammattilaisten tietämystä ja tietoisuutta koulutusten avulla syrjimättömyydestä, rasisminvastaisuudesta ja monimuotoisuudesta ja kehitetään työkaluja ja menetelmiä sivustalle ja ammattilaisille syrjintään ja häirintään reagoimiseksi ja puuttumiseksi. Poliisia koulutetaan etnisestä profiloinnista ja sen seurauksista.